

Tematický plán - Kniha

Pro přiblížení a podrobný nástin plánování jsem si vybrala téma Kniha. Myslím, že to není tak obvyklé téma a půjde na něm hezky vidět celková propojenost všech složek, které tematický plán musí obsahovat.

Vycházela jsem ze situace, která vyšla z dětí (řešili jsme na metodické schůzce v lednu - tematické okruhy nám vychází ze 3 situací:

1. co se děje ve třídě - děti nedodržují pravidla - zařadím do plánu pravidla

nebo

2. co vnáší děti - viz toto téma, děti s tím přišly samy

nebo

3. co vnáší učitelka - učitelka ví, že bude návštěva planetária - zvolí si téma vesmír, planety,...

Holčička si do školky přinesla knihu a dětem se velice líbila, chtěly si z ní číst, povídat o obrázcích, ptaly se, o čem se v té knížce píše, kdo ji napsal, kdo tam maloval tak hezké obrázky,... - o tématu si chtěly povídat děti, tedy vnesly situaci ony (situace číslo 2).

Na mně je teď vytvořit plán - s **kompetencí**, kterou považuji za vhodnou k tomuto tématu,

 kterou si myslím, že je potřeba naplňovat

- s **cíly**, které chci v tomto tématu naplnit, čeho chci u dětí
 dosáhnout

- s **výstupy**, které očekávám, že si během tématu děti osvojí

K tématu jsem si vybrala **kompetence**:

- **dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává (knížky, encyklopedie...) (kompetence komunikativní)**
- **ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní (kompetence komunikativní)**

Záleží opravdu na Vás, jakou si zvolíte kompetenci (kompetence), každý to vidí jinak a taky máme každý jiné nápady jak téma uchopit, k čemu chceme směřovat, co je potřeba,... Teď vyberu ke každé kompetenci cíle, které se mi k ní hodí. Barevně jde vidět, jaké cíle patří ke kompetencím - tzn. zeleně označená kompetence patří k zeleně označeným cílům, modrá kompetence k modře označeným cílům.

Tedy ke kompetenci:

- dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává (knížky, encyklopedie) (kompetence komunikativní)

přiřadím cíl:

Dítě a svět - vytváření elementárního povědomí o širším kulturním prostředí

a ke kompetenci:

- ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní (kompetence komunikativní)

přiřadím cíle:

Dítě a jeho tělo - zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky

Dítě a jeho psychika - rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (naslouchání, vnímání, porozumění) i produktivních (výslovnost, mluvní projev, vyjadřování)
- osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení a psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení

Dítě a ten druhý - rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních

Teď ke všemu přiřadím konkretizované očekávané výstupy. Opět sedí barvy - to, co je zelené, patří k sobě a to, co je modré, patří k sobě.

Koncretizované očekávané výstupy:

- projevovat zájem o poznávání písmen a číslic, prohlížet si knihy (atlasy, encyklopedie, obrázkové knihy, leporela), znát některé dětské knihy a vyprávět o nich, informace vyhledat v encyklopediích
- mít povědomí o umění a uměleckých dílech
- ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku
- přijímat a uzavírat kompromisy
- spolupracovat s ostatními
- správně vyslovovat; porozumět slyšenému
- poznat některá písmena a číslice
- rozlišovat některé obrazné symboly
- objevovat význam ilustrací

Opět barevně označené, jak na sebe vzájemně navazují všechny kompetence, cíle a výstupy (dále jen K, C, V).

Mám tedy 2 kompetence, 5 cílů ze 4 oblastí a 9 výstupů.

Teprve teď se začnu zabývat vymýšlení nabídky činností. Činnosti musíme plánovat až na základě K, C, V. Nemůžu mít činnost „jen tak“ - musím vědět, k čemu směřuji, co u dětí rozvíjím a také to musím umět zhodnotit - zda se mi podařilo naplnit všechno, co jsem si v plánu stanovila, pokud ne, proč a jaké zvolím postupy, zda cíl nebo výstup zopakuji, kdy a jakou formou se k tomu vrátím v dalších plánech.

Dvoubarevně označené činnosti znamenají, že u nich rozvíjíme obě dvě kompetence příslušných barev (tzn. i cíle té barvy, i konkretizované očekávané výstupy stejné barvy). Kdybych měla kompetencí více (tzn. více barev), některé činnosti by byly i vícebarevné. Samozřejmě se u činností dotýkám i těch kompetencí a oblastí, které jsem si v plánu nezvolila (př. kompetenci k řešení problémů můžeme naplňovat při jakékoli činnosti, kde vznikne problém).

Nejdříve si vymyslím **činnosti řízené ve třídě:**

ranní kruh - diskuze - „**Jaká je tvá nejoblíbenější kniha?**“

- „**Kdo ti doma čte?**“

- „**Jaké znáte knihy kromě pohádkových?**“ (seznámení s pojmy zpěvník, kronika, encyklopedie,...)

- „**Co je to umělecké dílo, jak vzniká...?**“ (seznámení s pojmem ilustrace)

- psychomotorické hry - **Poskládej písmeno** (děti vytvoří 2-3 skupiny /podle počtu dětí/ dostanou na papíře nakreslené písmeno /jednoduchý tvar/ a snaží se poskládat písmeno samy ze sebe)

- **Hmatová pošta** - děti sedí za sebou a učitelka poslednímu dítěti nakreslí na záda jednoduché číslo, písmeno nebo symbol, dítě má za úkol nakreslit to stejné kamarádovi na záda sedící před ním

- **Vymýšlení slov** - rozvoj aktivní slovní zásoby - učitelka dětem ukáže písmeno

v knížce a děti mají za úkol vymýšlet slova, která začínají na stejné písmeno

čtení pohádek a příběhů před odpočinkem

Některé řízené činnosti se můžou zdát jako činnosti, které by šly zařadit do činností částečně řízených. Záleží na učitelce, jakou formu si zvolí. Já při těchto činnostech zvolila řízenou, jelikož jsou hry nové a u dětí budu muset být, ale může se stát, že se z činnosti řízené stane činnost částečně řízená, což je velmi pozitivní a můžu si to dát jako pozitivum do sebehodnocení.

Činnosti řízené venku:

Vycházka do knihovny (prohlížení knížek, seznámení s různými žánry literatury, rozhovor s knihovnicí...)

Pohybové hry, honičky (honí všichni, kdo začínají písmenem..., skákání panáka - čísla)

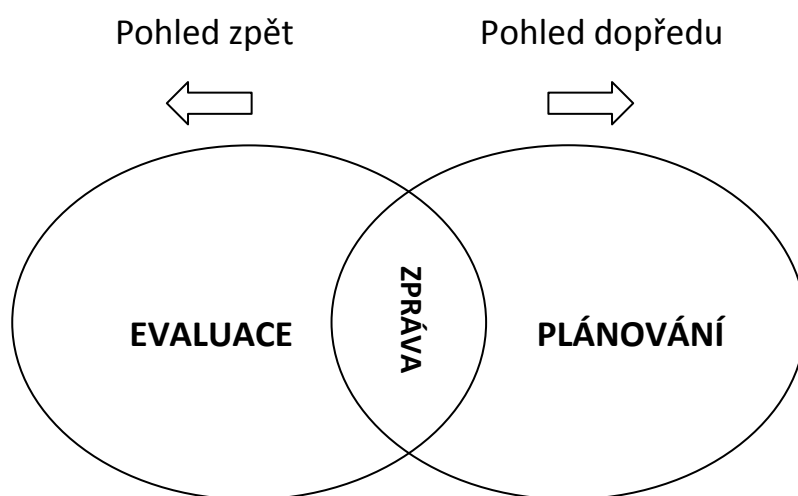
Vycházka vesnicí (kde všude vidíme písmena, čísla, obrázky na značkách - co znamenají)

Částečně řízené činnosti ve třídě:

Pro lepší představivost vypíšu celou činnost včetně motivace, pomůcek, organizace a také připíšu inteligenci, na které bychom měli brát také ohled, pokud plánujete pestrou a všestrannou nabídku, zajišťujete tím i rozvoj všech osmi inteligencí dle Gardnera (verbální, matematicko-logická, interpersonální, intrapersonální, přírodní, tělesně - kinestetická, prostorová, hudební).

Ještě se vrátím ke spojení **částečně řízené**, už ve slově částečné slyšíme, že je my, jako učitelky neřídíme úplně, ale jen částečně. A jak to probíhá v praxi? K činnosti děti motivujeme, záleží na organizaci vzdělávání, my motivujeme v pondělí a podle potřeby průběžně, některé školky motivují každý den při ranním kruhu a děti si potom mají možnost činnosti vybrat nebo si hrát - to se dělá v případě, že učitelka má na každý den nachystané jiné činnosti. Každopádně ve všech případech je učitelka v průběhu plnění činností pouze jako pozorovatelka a zasahuje do ní jen v případě velkých problémů nebo na požádání dětí, ale i ty si postupně zvyknou na to, že mají jít nejdříve za kamarádem a teprve potom za učitelkou (učitelky k tomu musí děti vést). Během našeho pozorování máme za úkol zjišťovat - diagnostika dětí - co kdo zvládá, co kdo nezvládá (mluvení /výslovnost, slovní zásoba,

komunikativní dovednosti, aktivní a pasivní slovní zásoba,.../, držení tužky, stříhání, spolupráce s ostatními, rozumové schopnosti...), dále pozorujeme, zda se úkol dětem daří, s čím mají problém, zda jsme zvolili dobré pomůcky, vhodnou motivaci, zda dětem vyhovuje organizační struktura činnosti - všechny tyto poznatky nám pomůžou při sebereflexi a hodnocení tematického plánu, což je stejně důležité, jako samotný plán. Pro lepší představivost znázorním graficky:

Jak jde na schématu vidět, pro každé další plánování je důležitá evaluace a zpráva, kterou z evaluace získáme. Proto je nemožné mít vypracovaný třídní vzdělávací plán dopředu!!! - nemůžeme vědět, co nám každý týden přinese, musíme reagovat na situace, které nám v průběhu roku nastanou.

Od plánování jsem trochu odbočila k hodnocení, ale jak už jsem zmiňovala, vše se prolíná a na sebe navazuje.

Vrátím se tedy zpět k naplňování částečně řízených činností. Činností jsem samozřejmě vypsala více, než se dá v týdenním projektu zvládnout, ale chtěla jsem toho popsat co nejvíce. Jistě by se našlo mnoho dalších činností (jak řízených, tak i částečně řízených), záleží pouze na fantazii učitelky a také na zvolených kompetencích, cílech a výstupech. Všeobecně platí, že každá činnost musí směřovat k nějakému cíli a musím u ní očekávat zvolený výstup. To samé platí i obráceně, všechny cíle i výstupy musí být obsaženy v nějaké činnosti, ať už řízené či částečně řízené.

Částečně řízené činnosti:

Název činnosti: Tichá pošta

Typ intelligence: verbální

Organizace: Děti sedí v kruhu a postupně si šeptají určité slovo či slova (název oblíbené knihy, oblíbené postavy...), poslední ho řekne nahlas.

Zadání pro děti: „Děti, já vám teď pošeptám slovo a vy si ho budete tichou poštou předávat dál, každý ho pošeptá kamarádovi po pravé ruce, poslední mi řekne, co slyšel. Dále si hru můžete hrát samy, budeme však vybírat slova, která jsou názvy našich knížek nebo oblíbených literárních postav.“

Název činnosti: Číslice

Typ intelligence: matematicko-logická

Pomůcky: obrázky číslic a pracovní listy s jednotlivými číslicemi (3, 4, 5, 6, 7), pastelky

Organizace: Po rozhovoru o tom, kolik je dětem roků, kolik je to na prstech a zda dokážou najít číslici, která tento počet označuje, si děti vybarví pracovní list se svojí číslicí a domalují náležitý počet puntíků (pokud to děti nevědí, pomůže jim číslici najít učitelka).

Zadání pro děti: „Děti, určitě všichni víte, kolik je vám roků a dokážete to ukázat i na ruce. Dokážete však také najít správnou číslici, která by řekla, kolik to je prstů? Můžete si ji vymalovat a do tabulky dole dokreslit tolik puntíků, kolik vám je roků.“

Název činnosti: Číslování stránek

Typ intelligence: matematicko-logická

Pomůcky: „prázdná knížka“, knížky (očíslované), vytištěná čísla, lepidlo, nůžky, tužka

Organizace: Po rozhovoru o číslování knížek si děti vezmou svoji prázdnou knížku, kterou si očísloují (mohou použít jako vzor opravdovou knihu), vystříhají si čísla a nalepí, kdo si troufne, může si čísla přímo napsat.

Zadání pro děti: „Děti, víte, co kromě písmen najdete v každé knížce? Proč myslíte, že se stránky čísloují? Prohlédněte si tyto knihy a řekněte mi, kde všude na stránce se mohou čísla vyskytovat? A kdo bude chtít, může si svoji prázdnou knížku také očíslovat.“

Název činnosti: Slovo

Typ intelligence: prostorová

Pomůcky: abeceda, kartičky se slovy, kartičky s písmeny

Organizace: Po rozhovoru o slovech (jež obsahují knihy), jsou na stole nachystané kartičky s písmeny, doprostřed dá na stůl kartičky se slovy, děti hledají písmena a přiřazují je do volného rámečku pod slovem ke stejnému písmenu (samy skládají slovo).

Zadání pro děti: „Děti, dokáže mi někdo říct, co je to slovo? A z čeho takové slovo vzniká, z jakých součástek bychom ho dokázali postavit? (Když všechna písmenka seřadíme po jednom vedle sebe, víte, jak se bude ta řada jmenovat?) My tu nějaká slova máme a vy si stejná můžete poskládat.“

Název činnosti: Abeceda

Typ intelligence: prostorová

Pomůcky: kartičky s písmeny, tabulka s abecedou, papír, tužka, pastelky

Organizace: Učitelka rozmístí (dočasně přilepí na nábytek) po třídě písmena, děti je hledají, pokud najdou písmeno, vyhledají si ho ve své tabulce a příslušnou kolonku si vybarví. Na kartičce mají také prázdnou tabulku, do které si mohou zkusit samy písmena přepsat.

Zadání pro děti: „Děti, po třídě se nám rozutekla písmena z abecedy, zkuste je najít, ale nenoste mi je, když najdete kartičku, opište si písmeno na papír a hledejte dál. Jsem zvědavá, jestli se tu najde někdo, kdo nalezne všechna písmena!“

Název činnosti: Titulní strana

Typ intelligence: interpersonální, verbální

Pomůcky: čtvrtka A4, lepidlo, nůžky, pastelky, barvy, tuž, tiskátka, inkoustová voda, zmizík, odstřížky látek, barevných papírů

Organizace: Po rozhovoru o titulní straně knihy děti vytvoří dvojice(skupiny) a domluví se, jakou výtvarnou technikou vyzdobí titulní stranu své knihy.

Zadání pro děti: „Děti, vyberte si kamaráda a společně si můžete vyzdobit titulní stranu ke své knize. Společně se domluvíte, jakou technikou budete pracovat, zda chcete kreslit, malovat, zmizíkovat nebo lepit a můžete si navzájem pomáhat či radit.“

Název činnosti: Věnování

Typ intelligence: interpersonální

Pomůcky: „prázdná knížka“

Organizace: Po rozhovoru o věnování v knize si děti vyberou kamaráda, kterému by chtěli věnovat obrázek do jeho knihy, či od koho by samy obrázek chtěly a zkusí se domluvit.

Zadání pro děti: *„Děti, v některých knihách je na začátku věnování autora, dokážete mi někdo říct, co to je věnování? A proč někomu něco věnujeme? Zamyslete se, zda byste také chtěli nějakému kamarádovi věnovat obrázek či od něj věnování dostat, a pokuste se domluvit, kdo komu do knihy obrázek nakreslí (věnuje).“*

Název činnosti: **Záložka**

Typ inteligence: interpersonální

Pomůcky: papírové záložky do knihy, vlna, barevné papíry, lepidla, raznice

Organizace: Ve výtvarném koutku je připravený výtvarný materiál a prázdné papírové záložky, které si děti nazdobí dle své fantazie.

Zadání pro děti: *„Děti, povídali jsme se o tom, kdo vám čte před spaním a že vám rodiče čtou, protože vás mají rádi, pokud jim za to chcete poděkovat nebo jim udělat radost, protože je také máte rádi, můžete jim vyrobit dárek - záložku do knížky.“*

Název činnosti: **Jiné psaní**

Typ inteligence: přírodní, tělesně-kinestetická

Pomůcky: klacíky (venku), tác s moukou (vevnitř), encyklopedie

Organizace: Po ukázce a rozhovoru o tom, do čeho dříve lidé psaly, když ještě neměly papír, o vlastnostech takového materiálu, si děti mohou vyzkoušet psát do hlíny (při pobytu venku) či do mouky (ve třídě)

Zadání pro děti: *„Děti, povídali jsme si o hliněných tabulkách, nechcete si zkusit také psát či malovat do takové hlíny nebo něčeho, co má podobné vlastnosti?“*

Název činnosti: **Knižní vazba**

Typ inteligence: tělesně-kinestetická

Pomůcky: knihy, které si děti vyráběly a karton s titulní stranou, režný provázek, děrovačka, lepidlo

Organizace: Po ukázce a rozhovoru o knižní vazbě si děti zkusí „svoji vazbu“ knihy, nejdříve si vyzdobí hřbet svého kartonu s titulní stranou - provlečou si provázek dírkami, které jim připraví učitelka, do hotového tvrdého přebalu si vlepí svoji knihu.

Zadání pro děti: „Děti, své knížky už máte hotové, pevný obal s titulní stranou také, ale jak je spojíme dohromady?“

Zapojení rodičů: Zapůjčit do MŠ encyklopedii na výstavu nebo knihu se zajímavými ilustracemi. Četba rodičů či prarodičů dětem v MŠ (dle zájmu).

Po sepsání celého plánu si raději zkontroluji, zda mi vše sedí, neboli koresponduje, zda se mi vytváří **spirála** (viz schéma níže). Spirála znamená, že když jdu ze středu ven, jdu od kompetencí, přes cíle, výstupy až k činnostem a vše mi na sebe navazuje. A i když jdu z venku do středu, tak opět vše sedí a navazuje.

